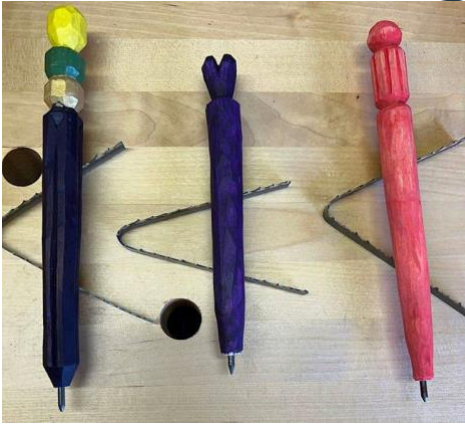


Ytbehandling och målning



Ytbehandling av trä kan göras på många olika sätt. Med ytbehandlingen tar du bort spån och flisor från sågningen och gör ytan slät och fin innan du lackar eller målar. Du kan också dekorera ditt träföremål på olika sätt.

Jämna till ytan



Ytbehandling gör man för att snygga till ytan på sitt föremål. Man kan till exempel putsa med ett slippapper.

Oftast vill man ha en slät, jämn och len yta på sitt slöjdföremål. Det ska vara skönt att hålla och ta på, och man vill inte få flisor i händerna.

Beroende på hur grov ytan är använder man olika tekniker och verktyg:

- Med en fil tar man bort flisor och snyggar till sågade kanter. En rasp är en grov fil som tar bort mycket trä.
- Med slipning gör man ytan slät och len. Man använder slippapper med olika grovlek.

Filning och raspning



En fil med små tänder kan användas för att fasa en kant på en hyvlad bräda.

Filar och raspar är verktyg med handtag. De har mängder av små tänder, som skär bort små spån från arbetsstycket. Filar kan användas till både trä och metall. Raspen använder du bara till trä eftersom den har grövre tänder än filen.

Så här gör du för att fila

- Spänn fast trästycket i arbetsbänken.
 - Håll filen med ena handen.
 - Lägg filen på den kant du ska jämna till och skjut den försiktigt framåt eller bakåt.
 - Du kan slipa en längre sträcka i samma drag genom att vinkla filen mot kanten.
 - Tryck inte för hårt och dra inte för snabbt med filen. Då kan du förstöra din jämna kant.
-
- När du ska fila trä väljer du en fil som har tänder i två riktningar, som ett snett rutnät. En sådan träfil kan du slipa med åt båda hållen, både när du skjuter filen från dig och när du drar den mot dig.
 - Om filen har tänder i bara en riktning är det en metallfil. Den används bara till metall och bara genom att skjuta den från dig.

Slipning



Brädans kant blir jämn och len med ett fint slippapper. Slipa med långa svep med slipplossen och håll stadigt i brädan eller spänn fast den i arbetsbänken.

Slipning gör man efter filningen. Slippapperet har en beläggning av små hårda korn som skär bort ytterst lite av materialet. Stora korn ger en grov slipning och små korn ger en fin slipning och en len och slät yta.

Ibland säger man *sandpapper* i stället för slippapper. Med *putsning* menar man slipning med ett fint slippapper.

Så här gör du för att slipa

- Fäst gärna slippapperet runt en kloss så blir det lättare att hålla och styra.
- Börja med grovt slippapper och avsluta med ett fint papper.
- Gör den sista slipningen med det finaste papperet i träfibrernas riktning. Annars kan det bli slipmärken i ytan.



Fyra slippapper med olika kornstorlek. Det understa har störst kornstorlek och används vid grovslipning. Det översta har minst kornstorlek och används vid finslipning eller putsning. Grovleken på slippapperet anges med siffror ju större kornstorlek, desto grövre är kornen.

Verktyg och redskap för att jämna till ytan

fil

rasp

slipkloss

slippapper

Måla med lack och färg



Se till att träet är torrt och rent innan du målar och skydda golvet eller bordet med papper. Spild färg är svår att få bort!

Målarfärg, lack och olja används för att både färga och skydda träet. Vissa färger kan man måla direkt på träet. Andra färger används tillsammans med en grundfärg, som man sedan stryker en täckfärg på.

Lacker och oljor är genomskinliga och används i stället för målarfärg om man vill bevara materialets struktur eller nyans.

Träytor som ska vara utomhus skyddas med grundfärg som också gör att täckfärgen fäster bättre. Allra sist kan man lägga på ett lager lackfärg som gör ytan ännu mer tålig mot väder och slitage.

Det finns vattenbaserade och lösningsmedelsbaserade lacker och färger. Om du använder en vattenbaserad färg kan du både späda färgen och rengöra penseln med vatten.

Så här gör du för att måla

- Förarbetet är viktigt när du ska måla. Om inte ytan är bra blir inte heller målningen bra. Putsa din träbit med fint slippapper innan du målar, lackar eller oljar.
- Två tunna lager färg är bättre än ett tjockt. Annars kan färgen rinna och bilda fula droppar.
- Använd en bra pensel och späd ut färgen så att den är lagom tjock och lätt att stryka ut.
- Det är svårt att få bort färg som hamnat på fel ställe. Täck över det som inte ska målas med skyddspapper eller maskeringstejp.

Verktyg och redskap för målning

målarfärg

alkydfärg

akrylfärg

oljefärg

linolja

vattenburen färg

pensel

Sammanfattning

- Träföremål kan ytbehandlas för att ytan ska bli fin och tålig.
- Vanliga tekniker för ytbehandling är filning och slipning.
- Med målning, lackning och oljning kan man skydda ytan mot väder och slitage.